

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)
М. В. Афанасьєв
М. В. Афанасьєв

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань 29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»,
292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітній рівень другий (магістерський)
Освітня програма «Міжнародні відносини»,
«Міжнародний бізнес»

Вид дисципліни базова
Мова викладання, навчання та оцінювання українська

Завідувач кафедри
міжнародного бізнесу та
економічного аналізу, д.е.н., професор

І. П. Отенко

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Заступник керівника
(проректор з науково-педагогічної роботи)

М. В. Афанасьєв

МЕТОДОЛОГІЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

робоча програма навчальної дисципліни

Галузь знань	29 «Міжнародні відносини»
Спеціальність	291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії», 292 «Міжнародні економічні відносини»
Освітній рівень	другий (магістерський)
Освітня програма	«Міжнародні відносини», «Міжнародний бізнес»

Вид дисципліни	базова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська

Завідувач кафедри
міжнародного бізнесу та
економічного аналізу, д.е.н., професор

І. П. Отенко

Харків
ХНЕУ ім. С. Кузнеця
2019

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу
Протокол № 1 від 23.08.2019 р.

Розробник:

Петряєва Зоя Федорівна, к.е.н., професор кафедри міжнародного бізнесу та економічного аналізу

**Лист оновлення та перезатвердження
робочої програми навчальної дисципліни**

Навчальний рік	Дата засідання кафедри – розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри

1. Вступ

Анотація навчальної дисципліни: В навчальній дисципліні «Методологія та організація наукових досліджень» розглядаються питання формування цілісних теоретичних уявлень про загальну методологію наукової творчості; формулювання наукових знань з найбільш актуальних проблем педагогіки та психології, методологічних засад організації та проведення наукового дослідження; розкриття специфіки наукового пізнання та формування філософського підходу до методології пізнавальної діяльності; ознайомлення магістрів з сучасними методологічними концепціями; підготовка майбутніх магістрів до творчої фахової діяльності, формування у них практичних умінь і навичок здійснення дослідницького пошуку у вирішенні проблем виховання, навчання і розвитку особистості, проведення комплексного педагогічного та психолого-педагогічного дослідження; оволодіння магістрами понятійним апаратом і методикою виконання й оформлення науково-дослідної роботи та її захисту; ознайомлення зі способами роботи з науковою інформацією; ознайомлення з загальними вимогами до наукових досліджень, основ їх планування, організації та виконання; ознайомлення з вимогами до оформлення різних видів дослідницьких робіт; засвоєння методів планування та проведення наукових досліджень, обробки й аналізу їхніх результатів, оформлення та представлення результатів дослідження; ознайомлення магістрів з організацією науково-дослідної роботи студентів, викладачів, аспірантів, докторантів та ін.

Мета навчальної дисципліни: Метою освоєння дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» є формування знань, умінь і навичок, розвиток здібностей щодо проведення наукових досліджень. **Об'єктом** навчальної дисципліни є наукові дослідження. **Предметом** є оволодіння методологією наукових досліджень та організацією їх проведення, формування системи знань та вмінь, необхідних для самостійного виконання наукових досліджень. У свою чергу, знання з даної дисципліни забезпечують успішне виконання будь-яких науково-дослідних завдань (написання наукових статей, есе, дипломних робіт).

Курс	1М	
Семестр	2	
Кількість кредитів ECTS	4	
Аудиторні навчальні заняття	лекції	20
	практичні	20
Самостійна робота	80	
Форма підсумкового контролю	залік	

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Філософія	Експортно-імпорتنі операції
Міжнародні стратегії	Міжнародна безпека
Соціальна складова міжнародного бізнесу	Технологічний і інформаційний розвиток міжнародного бізнесу
Культура комунікацій	
Макро і мікроекономіка	
Міжнародні фінанси	

2. Компетентності та результати навчання за дисципліною:

Компетентності	Результати навчання
Здатність до самостійного вивчення нових методів дослідження; здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу; здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях; здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел; навички використання інформаційних і комунікаційних технологій; здатність проведення досліджень на відповідному рівні; вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми; здатність працювати в міжнародному контексті; здатність працювати автономно; здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів); здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо.	Уміти здійснювати аналіз, порівняння наукових явищ, формування сучасного наукового мислення щодо важливості розвитку науки; визначати рівень особистісного і професійного розвитку; використовувати теоретичні знання та практичні навички застосування комунікативних технологій, ораторського мистецтва та риторичної комунікації для здійснення ділових комунікацій у професійній сфері. Уміти планувати та здійснювати власне наукове дослідження, присвячене суттєвій проблемі сучасної науки у галузі міжнародних економічних відносин; представляти результати досліджень у вигляді звітів і публікацій державно та однією з іноземних мов; аналізувати соціально-значущі проблеми та процеси, використовувати соціологічні методи у своїй професійній і соціальній діяльності. Уміти у письмовій чи усній формі ясно та логічно висловлювати думки.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1 МЕТОДОЛОГІЯ, ОРГАНІЗАЦІЯ, ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, МОДЕЛЮВАННЯ І КУЛЬТУРА НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Тема 1. Поняття наукового дослідження. Вимоги до наукового дослідження. Види наукових досліджень

1.1. Наука як система знань.

Наукознавство та його основні розділи. Поняття, зміст, мета і функції науки.

1.2. Основні ознаки наукового дослідження.

Системність, доказовість та теоретичність наукового дослідження. Елементи, що формують науку як систему знань. Роль гіпотез та теорій. Етапи наукового дослідження

1.3. Емпіричні, логічні та теоретичні пізнавальні завдання наукового дослідження.

Відмінність між теорією та концепцією. Закони, закономірності та принципи : сутність та відмінність. Поняття системи. Елемент. Зв'язок. Цілісність. Основні принципи системного підходу.

1.4. Класифікація наукових досліджень.

Особливості класифікації наукових досліджень.

Тема 2. Методологія і методи наукових досліджень

2.1 Методологія наукових досліджень

Поняття методології, її сутність.

2.2. Метод наукового дослідження

Поняття методу. Класифікація методів, їх характеристика. Методологія, метод, методика

2.3. Логіка процесу наукового дослідження

Етапи наукового дослідження. Вибір проблеми. Вибір методів і розробка

методики дослідження.

Тема 3. Організація наукового дослідження та оцінка його ефективності

3.1. Специфіка наукового і повсякденного пізнання

Характеристика системності й обґрунтованості наукового познання.

3.2. Проблематика наукових досліджень

Науковий напрямок, проблема і тема дослідження. Наукові задачі.

3.3. Вибір теми та реалізація наукового дослідження

Вибір теми дослідження. Актуальність теми дослідження. Формування гіпотези.

3.4. Оцінка ефективності наукового дослідження

Види ефективності науково-дослідних робіт.

3.5. Форми організації та управління наукою в Україні

Тема 4. Інформаційне забезпечення наукового дослідження

4.1. Документальні джерела інформації.

Види документів. Функції документа

4.2. Інформаційні та бібліографічні джерела інформації

Поняття інформаційного ресурсу. Бібліотечно-бібліографічні ресурси. Бібліографічні посібники.

4.3. Техніка роботи зі спеціальною літературою

Етапи вивчення наукових джерел.

4.4. Електронний пошук наукової інформації

Пошукові системи Internet.

Тема 5. Моделювання в наукових дослідженнях

5.1. Загальні відомості про моделювання систем

Сутність моделювання систем. Етапи моделювання

5.2. Класифікація методів математичного моделювання

Методи моделювання систем. Математичне моделювання. Імітаційне, інформаційне, структурне, ситуаційне моделювання та ін.

5.3. Основні постулати моделювання

Загальні риси моделювання. Співвідношення між моделлю та системою

5.4. Класифікація моделей та вимоги до них.

Основні типи моделей і вимоги до них.

Тема 6. Використання експертних методів в процесі наукового дослідження

6.1. Роль експертизи в процесі проведення наукових досліджень

Експертні елементи. Сутність експертних методів

6.2. Критерії вибору експертів.

Компетентність експерта. Валидність експертного заключення. Вітсутність особистої зацікавленості. Вітсутність тенденцій до искаження спотворення оцінок.

6.3. Методи отримання експертних оцінок.

Індивідуальні оцінки. Колективні оцінки

6.4. Особливості застосування результатів експертних оцінок в процесі забезпечення фінансово-економічної безпеки.

6.5. Переваги та недоліки індивідуальних експертних оцінок.

Переваги: оперативність, низькі витрати на експертизу, вітсутність авторитетів.

Недоліки: висока ступінь суб'єктивності одержаних оцінок.

Тема 7. Кваліфікаційна робота: написання, оформлення та захист

7.1. Магістерська робота як кваліфікаційне дослідження

7.2. Оформлення магістерської роботи

7.3. Оформлення мультимедійної презентації

7.4. Рекомендації щодо доповіді

7.5. Організація підготовки кваліфікаційної роботи

Тема 8. Наукова та методологічна культура як чинник підвищення ефективності наукової діяльності

8.1. Поняття наукової та методологічної культури.

Специфіка формування та механізми реалізації наукової та методологічної культури

8.2. Плюралізм підходів та засобів підвищення ефективності наукової діяльності

8.3. Поняття наукового співтовариства та наукової комунікації. Концепція академічної чесності, основні напрями та перспективи її реалізації

Форми і вияви академічної нечесності. Плагіат, обман, фабрикація, саботаж, крадіжка, корупція.

4. Порядок оцінювання результатів навчання

Згідно з програмою навчальної дисципліни «Методологія та організація наукових досліджень» передбачаються лекційні і практичні заняття, а також виконання самостійної роботи, що дозволяє сформуванню відповідних компетентностей. Відповідно до Тимчасового положення «Про порядок оцінювання результатів навчання студентів за накопичувальною бально-рейтинговою системою» ХНЕУ ім. С. Кузнеця, оцінювання сформованих компетентностей у студентів здійснюється за 100-бальною системою. За дисципліною «Методологія та організація наукових досліджень» навчальним планом передбачено залік. До контрольних заходів відносяться: поточний контроль, що проводиться під час лекційних, практичних занять, і модульний контроль, який здійснюється з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль. Такий підхід дозволяє дати *інтегровану* оцінку результатів навчання студента.

Для оцінювання знань студента під час практичних занять та виконання індивідуальних завдань встановлені такі критерії: ступінь засвоєння теоретичних та методологічних проблем, що розглядаються; глибина засвоєння фактичного матеріалу навчальної дисципліни; логіка, структура, стиль викладу матеріалу в письмових роботах і при виступах в аудиторії, вміння обґрунтовувати свою позицію, здійснювати узагальнення інформації та робити висновки; здатність проводити критичну оцінку певних проблемних питань і висловлювати альтернативні погляди та власну точку зору; якість і чіткість викладення міркувань; логіка, структуризація та обґрунтованість висновків щодо конкретної проблеми; самостійність виконання роботи; грамотність подачі матеріалу; оформлення роботи. Загальними критеріями, за якими здійснюється оцінювання позааудиторної самостійної роботи студентів, є: володіння категорійним апаратом, глибина і міцність знань, рівень мислення, вміння робити обґрунтовані висновки, навички і прийоми виконання практичних завдань, вміння знаходити необхідну інформацію, здійснювати її систематизацію та обробку.

Оцінювання знань студентів під час практичних занять здійснюють шляхом проведення опитів за тестами і 2 контрольних робіт. Максимальна оцінка за кожну контрольну роботу оцінюють 17 балів. Сумарний результат у балах за весь період навчання становить: «60 і більше балів – зараховано», «59 і менше – не зараховано».

Система оцінювання рівня сформованості професійних компетентностей, розподіл балів за темами наведено в табл. 1 - 2.

Таблиця 1

Розподіл балів за тижнями

Змістові модулі	Теми змістового модуля		Підготовка статті або есе	Домашнє завдання	Тестовий контроль	Контрольні роботи	Усього
Змістовий модуль 1. «Методологія, організація, інформаційне забезпечення, моделювання і культура наукових досліджень»	Тема 1	1 тиждень					
		2 тиждень	3				3
	Тема 2	3 тиждень					
		4 тиждень		5			5
	Тема 3	5 тиждень					
		6 тиждень		5	8		13
	Тема 4	7 тиждень					
		8 тиждень		5			5
	Тема 5	9 тиждень					
		10 тиждень		5		17	22
		11 тиждень					
	Тема 6	12 тиждень		5			5
		13 тиждень					
	Тема 7	14 тиждень	12	5	8		25
		15 тиждень					
	Тема 8	16 тиждень		5		17	22
Усього			15	35	16	34	100

Таблиця 2

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82 – 89	B	добре	
74 – 81	C		
64 – 73	D	задовільно	
60 – 63	E		
35 – 59	FX	незадовільно	не зараховано
1 – 34	F		

5. Рекомендована література

Основна

1. Бірта Г. О. Методологія і організація наукових досліджень. [текст] : навч. посіб. / Г. О. Бірта, Ю.Г. Бургу. – К. : «Центр учбової літератури», 2014. – 142 с.
2. Зацерковний В. І. Методологія наукових досліджень : навч. посіб. / В. І. Зацерковний, І. В. Тішаєв, В. К. Демидов. – Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2017. – 236 с.
3. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). – К. : ВПЦ «Київський університет», 2018. – 607 с.
4. Мокін, Б. І. Методологія та організація наукових досліджень : навчальний посібник / Б. І. Мокін, О. Б. Мокін. – 2-е вид., змін. та доп. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 317 с.
5. Пушкарь А. И. Основы научных исследований и организация исследовательской деятельности: Учебное пособие / А. И. Пушкарь, Л. В. Потрашкова.– Х. : ИД «ИНЖЕК», 2008. – 2-е изд., стереотип. – 280 с.

Додаткова

6. Ельбрехт О. Формування наукової культури у майбутніх керівників галузі освіти у процесі магістерської підготовки / О. Ельбрехт // Молодь і ринок. – 2013. – № 3. – С. 29–33.
7. Попковская П. Я. Методология научных исследований: [курс лекций] / П. Я. Попковская. – Мн. : ООО Информпресс, 2002. – 176 с.
8. П'ятницька-Позднякова І.С. Основи наукових досліджень у вищій школі. Навч. посібник / І.С. П'ятницька-Позднякова – К.: Виша шк., 2003. – 116 с.
9. Райзенберг Б. А. Диссертация и ученая степень. Пособие для соискателей.– М. : ИНФРА-М, 2003. – 411 с.
10. Тарасик В. П. Математическое моделирование технических систем: Учебник для ВУЗов. – Мн. : ДизайнПРО, 2004. – 640 с.
11. Томашевський В. М. Моделювання систем / В. М. Томашевський. – К. : Видавнична група ВНУ, 2005. – 349 с.
12. Шейко В. М. Організація та методика науководослідницької діяльності. / В. М. Шейко, Н. М. Кушнарєнко. – К. : Знання-Прес, 2003. – 295 с.

Інформаційні ресурси

13. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. – Режим доступу до джерела: <http://www.nbuv.gov.ua/>
14. Офіційний сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу до джерела: www.ukrstat.gov.ua
15. Офіційний сайт Служби статистики Європейського союзу. – Режим доступу до джерела: <http://ec.europa.eu/eurostat>
16. Офіційний сайт проекту «Doing Business». – Режим доступу до джерела: <http://www.doingbusiness.org/>
17. Сайт персональних навчальних систем ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Дисципліна «Методологія та організація наукових досліджень». – Режим доступу до джерела: <https://pns.hneu.edu.ua/course/view.php?id=5346>
18. Scopus. – Режим доступу до джерела: <http://www.scopus.com/home.url>